

sv. Bonaventura

DREVO ŽIVLJENJA – LIGNUM VITAE

PERGAMENTI - 2

sv. Bonaventura

DREVO ŽIVLJENJA

Lignum vitae

Spremna študija, prevod in opombe:

fr. Jan Dominik Bogataj OFM

Brat Francišek

Ljubljana 2020

Prevod dela: Bonaventura,
Opera omnia, t. VIII,
ed. PP. Collegii a S. Bonaventura,
Quaracchi 1898, str. 68–87.

Spremna študija,
prevod in opombe: Jan Dominik Bogataj OFM

Strokovni in jezikovni
pregled prevoda: Miran Špelič OFM

Slika na naslovnici: Taddeo Gaddi, *Lignum vitae*
(Obednica frančiškanskega samostana
Santa Croce v Firencah, 1355)

Izdala in založila: Založba Brat Frančišek,
Prešernov trg 4,
1000 Ljubljana

Za založbo: Miran Špelič OFM

Tisk: ABO grafika d.o.o., Ljubljana
Število izvodov: 400
Cena: 10 €

SPREMNA ŠTUDIJA

Frančiškanska pa tudi vsakršna krščanska poklicanost se celostno živi v trojni razsežnosti: z oziranjem v preteklost, k izvirom duhovnosti, z življenjem v sedanjosti in oznanjevanjem prihoda Božjega kraljestva. Pogled v preteklost, k izvirom frančiškanske karizme, nam lahko na odličen način omogoči branje spisov, ki so jih ustvarili prvi frančiškanski pisatelji.

Duhovni spis sv. Bonaventura *Drevo življenja* (*Lignum vitae*)¹ že s svojim naslovom – drevo, kot reminiscenca na drevo življenja (Raz 22), ni nihče drug kot Jezus Kristus – sega v samo srčiko krščanskega življenja in duhovnosti.

Okoliščine nastanka

Bonaventura (1121–1274, s krstnim imenom Giovanni Fidanza, rojen v Bagnoregiu) je delo pripravil nekje med letoma 1257 in 1267 za časa opravljanja službe generalnega ministra Reda manjših bratov. Po blesteči akademski karieri, ki jo je prehodil v tedanjem središču vzpenjajočega se intelektualnega vrvenja na univerzi v Parizu, so ga leta 1257 izbrali za vrhovnega predstojnika Frančiškovega reda, ki je tedaj štel okrog 30.000 bratov. Kot vrhunski sholastični intelektualec, ki je že prej gojil teološko znanost z zelo močnim poudarkom na izkustvu, ljubezni in božanskem razsvetljenju ter ni zapadel racionalističnemu intelektualizmu, se je moral znajti v vlogi duhovnega voditelja močnega mladega gibanja zno-

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

27-584
27-587
27-58-31

BONAVENTURA, svetnik, ok. 1221-1274
Drevo življenja = Lignum vitae / sv. Bonaventura
; spremna študija, prevod in opombe Jan Dominik
Bogataj. - Ljubljana : Brat Frančišek, 2020. - (Perga-
menti ; 2)

ISBN 978-961-6873-60-4
COBISS.SI-ID 29480963

¹ Slovenski prevod je narejen po klasični kritični izdaji Kolegija sv. Bonaventura (*Collegium Sancti Bonaventurae*) – Patres editores, Quaracchi: *Doctoris seraphici S. Bonaventurae Opera omnia*, Tomus VIII, Quaracchi, 1898, 68–86.

LIGNUM VITAE

Prologus

1. *Christo confixus sum cruci, ad Galatas secundo. Verus Dei cultor Christique discipulus, qui Salvatori omnium pro se crucifixo perfecte configurari desiderat, ad hoc potissimum attentio mentis conatu debet intendere, ut Christi Iesu crucem circumferat iugiter tam mente quam carne, quatenus praefatum Apostoli verbum veraciter valeat in semetipso sentire. Porro huiusmodi affectum et sensum is dumtaxat apud te vivaciter experiri meretur, qui, dominicae passionis non immemor nec ingratus, laborem et dolorem amoremque crucifixi Iesu tanta memoriae vivacitate, tanto intellectus acumine, tanta voluntatis caritate considerat, quod veraciter illud sponsae proferre potest eloquium: Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.*

2. Ut igitur praefatus in nobis accendatur affectus, formetur cogitatus, imprimatur memoria, ex sacri Evangelii silva, in qua de vita, passione et glorificatione Iesu Christi diffuse tractatur, colligere studui hunc *myrrae fasciculum*, quem et paucis et ordinatis et correspondentibus sibi verbis compegi propter facilitatem memoriae, nec non simplicibus, consuetis et rudibus propter declinandum curiositatis vitium, fovendam quoque devotionem

DREVO ŽIVLJENJA

Uvod

1. *Skupaj s Kristusom sem križan*, piše v drugem poglavju Pisma Galačanom.³ Pravi častilec Boga in Kristusov učenec, ki se želi povsem priličiti Odrešeniku vseh, ki je bil križan zanj, si mora nadvse pozorno z izjemnim naporom duše prizadevati, da naokrog nenehno nosi križ Jezusa Kristusa, tako v duhu kot v mesu, vse dokler ne zmore v sebi resnično občutiti navedenih apostolovih besed. Nadalje tako čustvo in občutek v sebi zasluži živo doživeti ta, ki ni brezbrizen ali nehvaležen za Gospodovo trpljenje in premišlja napor, bolečino in ljubezen križanega Jezusa s takšno živostjo spomina, ostroytjo uma in predanostjo ljubezni, da lahko resnično reče z zaročenko: *Moj ljubi mi je šopek mire, med nedri mi počiva.*⁴

2. Da bi se v nas zanetilo omenjeno čustvo, oblikovalo razumevanje in vtisnil spomin, sem se iz evangeljskega gozda, v katerem je obilo govora o življenju, trpljenju in poveličanju Jezusa Kristusa, potrudil nabrati ta *šopek mire*, ki sem ga povezal skupaj z nekaj urejenimi in skladnimi besedami, da bi si lažje zapomnili. Uporabil sem preproste, običajne in okorne besede, da bi se izognil pregreš-

³ Gal 2,19.

⁴ Vp 1,13.

et aedificandam fidei pietatem. Et quoniam imaginatio iuvat intelligentiam, ideo quae ex multis pauca collegi in imaginaria quadam arbore sic ordinavi atque disposui, ut in prima et infima ramorum ipsius expansione Salvatoris origo describatur et vita, in media passio, et glorificatio in suprema. Et in prima quidem ramorum serie quatuor altrinsecus secundum alphabeti ordinem ponentur versiculi, similiter in secunda et tertia, ex quorum quolibet instar fructus unica pullulatio pendet, ut sic sint quasi duodecim rami afferentes duodecim fructus iuxta mysterium *ligni vitae*.

3. Describe igitur in spiritu mentis tuae arborem quandam, cuius radix irrigetur fonte scaturitionis perpetuae, qui etiam *excrescat in fluvium vivum* et magnum, *quatuor* videlicet *capitum*, *ad irrigandum* totius Ecclesiae paradisum. Porro ex huius arboris stipite duodecim rami frondibus, floribus et fructibus adornati consurgant, sitque folium eius contra omne genus morbi medicamentum efficacissimum, tam praeservans, quam reparans, pro eo quod *verbum crucis virtus Dei est in salutem omni credenti*. Flos autem sit omnis coloris formositate decorus omnisque odoris suavitate respersus, qui desiderantium anxia corda et refocillet et attrahat. Fructus tandem sit duodenus, *habens in se omne delectamentum et omnis saporis suavitatem*, qui sic domesticis Dei ad gustandum proponitur, ut semper eo satientur edentes, et tamen nunquam fastidiant. Et hic quidem fructus est, qui de virginali utero traxit originem et in ligno crucis ad maturitatem saporosam per aeterni solis calorem meridianum, Christi videlicet caritatem, pervenit et in horto paradisi caelestis, mensa scilicet Dei,

ni zvedavosti, da bi gojil pobožnost in gradil predanost vere. Ker domišljija pomaga razumevanju, sem v obliko namišljenega drevesa uredil, kar sem izbral izmed mnogih vsebin, in postavil tako, da je na prvih oziroma na najnižjih vejah opisan Odrešenikov izvor in življenje, na srednjih njegovo trpljenje, na najvišjih pa njegovo povelicanje. V prvi skupini vej so štiri kitice, ki so razvrščene po abecednem zaporedju,⁵ prav tako tudi v drugi in tretji skupini vej. Z vsake teh vej visi po en sadež, tako da je kakor dvanajst vej z dvanajstimi sadeži v skladu s skrivnostjo *drevesa življenja*.⁶

3. Zamisli si torej v svojem duhu drevo, čigar korenine se zalivajo iz neusahljivega studenca, ki *se razrašča v veliko in mogočno reko*, ki teče na štiri strani, da zaliva rajski vrt vse Cerkve.⁷ Iz debla tega drevesa raste dvanajst vej, okrašenih z listi, cvetovi in sadeži. Listje je najbolj učinkovito zdravilo, ki prepreči in pozdravi vsakovrstno bolezen, kajti beseda o križu *je Božja moč v rešitev vsakomur, ki veruje*.⁸ Cvetovi naj bodo ozaljšani s sijajem vseh barv in odišavljeni s sladkostjo vsakega vonja, ki prebujajo in privlačijo utrujena srca hrepenečih. Dvanajst sadežev naj bo, ki imajo *v sebi vso sladkost in prijetnost vsakega okusa*⁹ in ki so ponujeni v okušanje Božjim služabnikom, da bi bili, ko jih bodo jedli, vedno nasičeni in se jih nikoli ne bi naveličali. Ta sad – to je Kristusova ljubezen – izvira iz maternice Device, do svojega do-

5 Na več rokopisih je bila torej narisana podoba drevesa, na katerem je bila zapisana pesem.

6 Podobo drevesa življenja z dvanajstimi sadeži je Bonaventura vzel iz Knjige Razodetja, prim. Raz 22,1-2.

7 Prim. Est 10,6; 1 Mz 2,10; Raz 22,1,6; Rim 1,16.

8 Rim 1,16. Prim. 1 Kor 1,18.

9 Mdr 16,20.

DE MYSTERIO ORIGINIS

Fructus I. Praeclaritas originis

Iesus, ex Deo genitus

1. Cum Iesum audis ex Deo genitum, cave, ne mentis tuae oculis infirmum aliquid carnalis cogitationis occurrat, quin potius columbino et aquilino intuitu simpliciter crede ac perspicaciter contemplare, quod ab illa aeterna luce, simul immensa et simplicissima, fulgentissima et summe arcana, coaeternus, coequalis et consubstantialis splendor oritur, qui est virtus et sapientia Generantis, in quo Pater omnia disposuit ab aeterno, *per quem fecit et saecula* factaque gubernat et ordinat ad gloriam suam, partim per naturam, partim per gratiam, partim per iustitiam, partim per misericordiam, ut nihil in hoc mundo inordinatum relinquat.

Iesus, praefiguratus

2. A principio quidem conditionis naturae, collocatis in paradiso parentibus primis, dehinc propter esum ligni vetiti per divini decreti severitatem expulsis, superna misericordia non distulit hominem errabundum revocare ad poenitentiae viam, spem veniae dando per repromissum Salvatoris

O SKRIVNOSTI POREKLA

Prvi sadež: Sijajno poreklo

Jezus, rojeni iz Boga

1. Ko slišiš, da je Jezus rojen iz Boga, se varuj, da se ti pred očmi uma ne prikaže kakšna neprimerna mesena misel. Raje preprosto veruj s pogledom goloba in orla ter globoko uzri, da on, ki je moč in modrost Roditelja, kot sovečen, soenak in sobistven sijaj izhaja iz večne luči, ki je obenem neizmerna in povsem preprosta, najsjajnejša in najbolj skrita. V njem je Oče vse stvari uredil od vekomaj, *po njem je ustvaril svetove*¹ ter vlada in vodi v svojo slavo – deloma po naravi, deloma po milosti; deloma po pravičnosti, deloma po usmiljenju –, da na tem svetu ničesar ne pusti neurejeno.

Jezus, predupodobljeni

2. V začetku stvarjenja narave sta bila naša prva starša postavljena v raj, po strogem božanskem odloku pa sta bila izgnana, ker sta jedla od prepovedanega drevesa. Odtlej njegovo usmiljenje blodečega človeka ni prenehalo klicati na pot pokore preko upanja na odpuščanje in obljube o Odrešenikovem prihodu. Da bi tolikšna blagovoljnost Boga zaradi

¹ Heb 1,2.

adventum. Et ne forte per ignorantiam et ingratitude tantam Dei dignatio nostrae salutis foret inefficax, in quinque saeculi huius aetatibus per Patriarchas, iudices, sacerdotes, reges et Prophetas ab Abel iusto usque ad Ioannem Baptistam Filii sui adventum praenuntiare, promittere ac praefigurare non destitit, ut per multa millia temporum et annorum magnis et miris multiplicatis oraculis et intelligentias nostras ad fidem erigeret et affectus per viva desideria inflammaret.

Iesus, emissus caelitus

3. Denique, postquam *venit plenitudo temporis*, sicut homo sexta die conditus est de terra per divinae manus virtutem et sapientiam; sic in principio sextae aetatis, misso archangelo Gabriele ad Virginem, et Virgine praebente illi assensum, *supervenit in eam Spiritus Sanctus*, sicut ignis divinus mentem eius inflammans carnemque ipsius perfectissima puritate sanctificans. Sed et *virtus eam obumbravit Altissimi*, ut tantum ferre posset ardorem; qua operante in instanti corpus fuit formatum, anima creata et simul utrumque Divinitati in persona Filii cointum, ut idem esset Deus et homo, salva utriusque proprietate naturae.

O si valeres utcumque sentire, quale quantumque fuerit illud a caelo immissum incendium, collatum refrigerium, infusum solatium, quanta sublimatio Virginis Matris, quanta nobilitatio humani generis quantaque condescensio Maiestatis; si Virginem canentem cum iubilo posses audire, si cum Domina tua in montana conscendere, si sterilis et Virginis suavem intueri complexum et salutationis officium, in quo servulus Dominum,

brezbrižnosti in nehvaležnosti ne bila neuspešna glede našega zveličanja, ni nikdar skozi pet vekov zgodovine prenehal naznanjati, obljubljeni in vnaprej upodabljeni prihoda svojega Sina: po očajih, sodnikih, duhovnikih, kraljih in prerokih – od pravičnega Abela do Janeza Krstnika. Skozi mnoga tisočletja je po številnih prerokovanjih naš um dvigal k veri in naša čustva vžigal z živimi hrepenenji.

Jezus, poslani iz nebes

3. Končno je nastopila *polnost časov*.² Kakor je bil šesti dan človek oblikovan iz zemlje z močjo in modrostjo Božje roke, tako je bil v začetku šestega veka angel Gabriel poslan k Devici. Ko mu je pritrdila, je kot božanski ogenj nadnje prišel Sveti Duh in zanetil njeno dušo ter v popolni čistosti posvetil njeno meso. *Moč Najvišjega* jo je *obsenčila*,³ da je zmogla prenesti tak ogenj. Po delovanju te moči je bilo v hipu oblikovano njegovo telo, ustvarjena njegova duša in takoj sta bila oba združena z božanskostjo v Sinovi osebi, da je bil isti Bog in človek, lastnosti obeh narav pa so se ohranile.

O, če bi ti lahko na kakšen način začutil, kakšen in kolikšen je bil tisti ogenj, poslan iz nebes, osvežujoči hlad, ki ga je spremljal in tolažba, ki jo je vlil! O, če bi ti lahko začutil vzvišenost Device Matere, podelitve plemenitosti človeškemu rodu in spusta božanske visočine! O, če bi ti lahko slišal veselo petje Device, če bi lahko šel s svojo Gospo v gorato pokrajino, če bi lahko videl sladak objem Device in nerodovitne žene ter slišal pozdrav, s katerim je mali služabnik prepoznal svojega Go-

² Gal 4,4.

³ Lk 1,35.